

KATRIINA SOINI

Mihin tarvitaan maaseutu–kaupunki vastakkainasettelua?

Sitran Maamerkit-ohjelman toteuttamassa barometrissa kartoitettiin suomalaisten toiveita, näkemyksiä, uskomuksia ja käsityksiä maaseudusta. Vastaajien oli myös mahdollista tehdä ehdotuksia maaseudun kehittämiseksi. Osassa kysymyksiä maaseutua tarkasteltiin kaupunkien vastakohtana: kysyttiin tunteeeko vastaaja itsensä maalaiseksi vai kaupunkilaiseksi; onko asuminen maaseudulla vai kaupungissa ekologisempaa. Maaseudun ja kaupunkien suhdetta on pohdittu aikaisemminkin ja siitä on tehty monia tutkimuksia. Näissä tutkimuksissa, kuten niin usein julkisessa keskustelussa, kaupunki ja maaseutu nähdään toistensa vastakohtina, mikä ruokkii ajatusta jyrkkäreunaisten alueiden vaihtoehtoisesta olemassaolosta tai kehittämisestä.

Maaseutupolitiikassa alettiin 1990-luvun lopulla puhua maaseudun ja kaupungin välisestä vuorovaikutuksesta. Tarkoituksena oli paitsi purkaa vastakkainasettelua, lisätä ymmärrystä molempien tarpeellisuudesta ja rakentaa sen pohjalta perustaa maaseutu- ja kaupunkialueiden kumppanuudelle. Vaikka päämäärä oli perusteltu ja hyvä, puhunta ylläpiti edelleen vanhaa asetelmaa kaupunkien ja maaseutualueiden vastakkaisuudesta.

Maaseutupuhetta ja -politiikkaa eittämättä tarvitaan harvaanasuttujen alueiden tasa-arvoisen kehityksen peräämiseen – erityisesti nyt, kun alueellinen keskittäminen ja lyhyen aikavälin taloudellisen hyödyn tavoittelu jälleen kukoistavat. Aluepolitiikan kielelle on tyypillistä maaseudun näkeminen toiminnan kohteena, objektina, hyödynnettävänä resurssina tai hankalana rasitteena suhteessa keskusalueisiin tai kaupunkiin. Julkisessa keskustelussa odotetaan, että maaseudulla täytyy olla jokin tehtävä, merkitys maaseudun ulkopuoliselle taholle, jotta sen olemassaolo olisi oikeutettu. Myös maaseutututkijat ja -kehittäjät ovat aivan ymmärrettävästi asettautuneet tälle kannalle. Viime aikoina maaseudun olemassaoloa on puolusteltu sillä, että maaseudulla on tärkeä tehtävä monien yhteiskunnallisten ja ympäristöongelmien ratkaisemisessa. Tämä on totta, mutta samalla toteamus sisältää jälleen hyöty–rasite-ajattelua. Maaseutu ja kaupungit näyttävät poliittisessa keskustelussa usein alueina, vaikka tosiasiallisesti on kysymys yksittäisistä ihmi-

sistä ja heidän moninaisista identiteeteistään ja arvoistaan.

Kaupunki–maaseutu-keskustelussa voidaan nähdä myös primitiivisiä vallankäytön piirteitä, joissa vahvempi osapuoli kiusaa ja alistaa heikompaa osapuolta. Koulu- ja työpaikkakiusaaminen on yhteiskunnassamme tuomittu, samoin heikompiensaisten taloudellinen hyödyntäminen. Yhteiskunnassa peräänkuulutetaan tasa-arvoa sukupuolten, etnisten ryhmien ja sukupolvien välillä, mutta alueellinen epätasa-arvo kukoistaa. Mitkä tahot tätä vastakkainasettelua ruokkivat ja kenen tarkoitusperiä se hyödyttää? Joko olisi mahdollista nähdä maaseutu kohteen sijain toimijana, subjektina, jolla on myös itseisarvoa?

Vastakkainasettelun purkamiselle on useita perusteita. Ensinnä, maaseudun käsite itsessään on varsin hämärä monista määrittely-yrityksistä huolimatta. Onko Suomessa edes muita todellisia keskuksia kuin pääkaupunkiseutu? Vaikka maaseutua on mahdollista tyypitellä eri muuttujien avulla ja tällaiset luokittelut palvelevat tutkimusta, politiikkaa ja kehittämistoimintaa, ne pakenevat ihmisten arkielämän ajattelun tarkoittamaa maaseutua, millä kuitenkin on suuri merkitys, kun maaseutua koskevia päätöksiä tehdään ruokakaupoissa tai politiikan kabineteissa. Toiseksi, ihmisten identiteetit eivät välttämättä ole puhtaasti maalaisia tai kaupunkilaisia, mistä Sitran barometrikin antoi viitteitä. Yli kolmannes suomalaisista koki itsensä sekä maalaisiksi että kaupunkilaisiksi. Kansalaisten identiteetit eivät ole pysyviä eivätkä mustavalkoisia. Paikkaidentiteetin määrittelyyn voi vaikuttaa jopa vuoden- tai vuorokauden aika. Kesällä moni ”kaupunkilainen” samaistaa itsensä maaseudun asukkaaksi ja etätyötä tekevä ”maalainen” voi pitää itseään varsin urbaanina työpäivänsä ajan. Maaseudun tavoin luontoa on tarkasteltu viime vuosikymmenet ensisijaisesti kohteena ja resurssina, mutta ympäristöongelmat ja katastrofit ovat havahduttaneet siihen, ettei luontoa voi hyödyntää kuinka paljon ja miten vain, ja että luonto on myös itsenäinen toimija.

Olisi korkea aika nähdä, ettei ole olemassa erikseen maalaisia ja kaupunkilaisia tai maaseudun ja kaupunkien ympäristökuormitusta. Sekä maalaiset että kaupunkilaiset ovat kansalaisia, joita luonnehtivat asuinpaikan lisäksi lukuisat eri muuttujat. Samoin kaikki ympäristöpäästöt ovat seurausta näiden kansalaisten tarpeiden tyydyttämisestä: siitä, miten haluamme elää ja kuluttaa. Niin lapselliselta ja idealistiselta kuin se kalskahtaakin, suomalainen yhteiskunta tulisi nähdä sekä kokonaisuutena että osana globaalia kulttuuria ja tasa-arvoa. Tehtävänä on kehittää tätä kokonaisuutta tasa-arvoisesti, erilaisia ihmisiä ja alueiden ominaispiirteitä ja vahvuuksia arvostaen ja kunnioittaen ilman voimavaroja syövää vastakkainasettelua. Näkökulman muuttaminen on askel kohti näkyviä muutoksia.

Kaupunki–maaseutu-teema heijastuu Tedren ja Pulkkinen artikkelissa harvaan-asuttujen kuntien vanhusten asumisen ja palveluiden hahmottumisena keskustajaajamälhtöisesti. Häyrynen, Kumpulainen ja Roslakka puolestaan kertovat Rural Studies -opiskelijoista suurimman osan olevan maaseututaustaisia ja haluavan RS-opintojensa välityksellä vaikuttaa maaseudun kehitykseen. RS-opinnot ovat myös vahvistaneet heidän aikaisempaa näkemystään maaseudusta. Tämä antaa aihetta pohtia, olisiko Rural Studies -opinnoissa syytä miettiä näkökulmien laajentamista, maaseudun tarkastelua laajemmassa viitekehyksessä.

■